

Vágod? Az olló és a design

A Semmelweis Orvostörténeti Múzeum és a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem közös tárlata

■ Az izgalmas grafikával díszített kiállítási prospektust kézbe véve, első pillanatban el sem tudtam képzelni, vajon mit is takar ez a rövid, ám annál titokzatosabb cím: *Vágod? Az olló és a design*. Ráadásul a kiállítás helyszíne sem igazán segített a rejtély megoldásában, mert ugyan mi keresnivalója lenne a formatervezésnek a Semmelweis Orvostörténeti Múzeumban?

Mindenesetre kíváncsiságomat fölkeltette a téma, hiszen a kiállításnak otthont adó múzeumot, mint helyszínt, és a magyar formatervező hallgatók munkáit elég jól ismertem a korábbi évtizedekből. Az 1970-es években magam is rendeztem néhány kamarakiállítást a budai vár tövében megbúvó, különleges hangulatú épületben, Semmelweis Ignác egykori szülőházában, mely akkoriban az egyik legfiatalabb magyar múzeumnak számított. Később, a nyolcvanas években pedig számtalan, formatervezéssel kapcsolatos kiállítást szerveztem az egykori, Gerlóczy utcai Design Centerben, ahol többek között az akkori Magyar Iparművészeti Főiskola (ma Moholy-Nagy Művészeti Egyetem, MOME) végzős diplomázói is rendszeresen helyet kaptak a bemutatkozásra. Talán éppen ezért is kerestem azonnal azokat a közös pontokat, amelyek segítségével összekapcsolhatom e két, egymástól meglehetősen távolinak tűnő területet.

Ám a kiállítás helyszínén – a vári rekonstrukció munkák részeként – gyönyörűen megújult műemlék épületbe lépve, kételyeim pillanatokon belül eloszlottak. A Semmelweis Orvostörténeti Múzeum és a MOME közös kiállítása méltón reprezentálja a múlt

és a jövő, az antik tárgyak és mai megfelelőik egymásra találását. A hangulatos, földszinti műemléki térben megrendezett kiállítás egy teljesen hétköznapi tárgyat, az ollót helyezte vizsgálódásának középpontjába. Az olló története – szemben a hasonló, mindennapi használatra szánt tárgyakkal, mint a fésű, a kor-

U alakú olló / U-shaped scissor

*Magyarország, késő vaskor (Kr. e. 800 – Kr. u. 1. század),
vas (Semmelweis Orvostörténeti Múzeum, Budapest) /
Hungary, Late Iron Age (800 B.C. – A.D. 1st century),
iron (Semmelweis Museum of the History of Medicine,
Budapest)*

Bélló / Intestine scissors

Magyarország, 20. század eleje, rozsdamentes acél (Semmelweis Orvostörténeti Múzeum, Budapest) / Hungary, early 20th c., stainless steel (Semmelweis Museum of the History of Medicine, Budapest)

só, vagy a tű – meglepően rövid, mindössze néhány ezer éves. Ám maga a vágás művelete az egyik legősibb emberi tevékenység, gondoljunk csak a nyúzásra, a bőr és a vázson kiszabására, vagy a birka nyírására. Mai ismereteink szerint ezt a – korabeli viszonyokhoz mérten – pontosabb munkát is lehetővé tevő eszközt

először a kelták és a rómaiak alkalmazták, majd a középkor végéig marokollót használtak. Ezt később a tengelyes, gyűrűs ollók váltották föl. Az elmúlt 150 év során azután egészen különleges ollók egész családfáit fejlesztették ki, melyeknek az élet minden területén fontos szerep jutott. Fontosságukat illetően, a kü-

Vágod? Az olló és a design című kiállítás plakátja / Poster of the exhibition Cut Through! The Scissors and the Design

lönböző csoportok közül is kiemelkednek az orvosi ollók, hiszen az orvostudomány fejlődésével párhuzamosan, az egyre bonyolultabb műtétekhez speciális műszerekre, megbízható vágóeszközökre volt szükség.

A múzeum kurátora, Kótyuk Erzsébet és az intézmény restaurátorai, Torma Judit, Csépany Éva, Jankó Edit, Nosticzius Árpád aprólékos munkával válogatták össze a legjellemzőbb ollótípusokat, amihez a MOME formatervezés alapképzési (BA) szakának első- és másodéves hallgatói újszerű arculattal és kiállítási kommunikációval járultak hozzá. A kiállítás célja nem egy komplett ollótörténeti feldolgozás, inkább a történeti és designméleti kérdések vizsgálata volt. Az akadémikus feldolgozás helyett ezúttal a játékos, történeti és designméleti kérdések világába vezetik a látogatót, ahol fontos szerepet kapnak az újszerűen tálalt magyarázatok, információk. Éppen ezért a kiállítás múzeumpedagógiai szempontból is igen fontos, hiszen a tárgytervezés, a design, a technikatörténet összefüggéseire is rávilágít, nemegyszer interaktív eszközök segítségét is igénybe véve.

A tárlat jól áttekinthető módon, többféle szempontot is figyelembe véve, egymáshoz szorosan kapcsolódó témakörök segítségével közelíti meg a témát, amikor egymás mellé helyezi a régmúlt és napjaink legkorszerűbb ollóit, melyek között az orvostudomány speciális eszközei és a legújabb designtanulmányok egyaránt megtalálhatóak. Az összekötő kapcsolat az ember és az emberi gondolkodás jelenti, melynek segítségével lehetőség nyílt a mindenkori technikai

színvonalnak megfelelő eszközök megvalósítására. A tárlat nyolc, egymással szoros kapcsolatban álló fejezetében (*Születés – Halál, Akkor és Most, Családfa, Bóbita, Humor, Interaktív, MOME vágta, Életút*) hol elgondolkoztatóan, hol játékosan mesél az olló fejlődéstörténetéről. Míg az új tárgyak életre keltik a régieket, a régi tárgyak komollyá teszik az újakat. A régi tárgyak meglevenednek új társaik hatására. Az új tárgyak kimozdítják poros múzeumi voltukból a régieket, feleselnek velük vagy noszogatják őket, esetleg hátat fordítanak, de sohasem közömbösek velük. E párbeszédben rangot kapnak az új tárgyak, mintha mindig ismertük volna őket.

Ahogy átvágjuk az időt, az olló szárai lassan közelednek egymáshoz, mígnem összesimulnak a végén, már nem is tudni, melyik a régi, melyik az új. A MOME hallgatóinak Koós Pál témavezető tanár irányításával 2013-ban készült tervei sok esetben már a jövőt vizionálják. Az irányítása alatt dolgozó Antal Zsófia, Barna Máté, Fekete Tamás, Féja Dorottya és Király Adrienn másodéves hallgatók különleges vizuális élménnyel ajándékozzák meg a kiállítás látogatóját.

Az üdítően friss kiállítás létrehozóinak munkájához ezúton is szeretnék gratulálni, és mindenkit arra biztatni, hogy látogasson el a múzeumba.

BORSOS KLÁRA
újságíró

(*Vágod? Az olló és a design. Semmelweis Orvostörténeti Múzeum, Budapest, 2014. április 24–november 2.*)